Mihai Eminescu

SONETE

MIHAI EMINESCU

SONETE

Preambul

Shakespeare! adesea te gândesc cu jale,
Prieten blând al sufletului meu;
Isvorul plin al cânturilor tale
Îmi sare ’n gând și le repet mereu.
Atât de crud ești tu, ș’atât de moale,
Furtună-i azi și linu-i glasul tău;
Ca Dumnezeu te-arăți în mii de fețe
Și ’nveți un ev cum poate să te ’nvețe.

De-aș fi trăit când tu trăiai, pe tine
Te-aș fi iubit atât – cât te iubesc?
Căci tot ce simt, de este rău sau bine,
– Destul că simt – tot ție-ți mulțumesc.
Tu mi-ai deschis a ochilor lumine,
M’ai învățat ca lumea s’o citesc,
Greșind cu tine chiar, iubesc greșala:
S’aduc cu tine mi-este toată fala.

Cu tine da… căci eu am trei isvoară
Din care toată mintea mi-o culeg:
Cu-a ta zâmbire, dulce, lină, clară
A lumii visuri eu ca flori le leg;
Mai am pe-un înțelept… cu-acela iară
Problema morții lumii o desleg;
Ș’apoi mai am cu totul pentru mine
Un alt maestru, care viu mă ține…

Dar despre-acela, ah, nici vorbă nu e.
El e modest și totuși foarte mare.
Să tacă el, să doarmă ori să-mi spuie
La nebunii – tot înțelept îmi pare.
Și vezi, pe-acesta nu-l spun nimănuie.
Nici *el* nu vrea să-l știe orișicare,
Căci el vrea numai să-mi adoarmă ’n brață
Și decât tine mult mai mult mă ’nvață!

Mihai Eminescu

I.

Revars’ asupra mea lumină lină
O, maică sfântă, pururea fecioară
Ca ’n visul meu ceresc de-odinioară,
În umbra gândurilor mele vină.
Și mii de limbi și sute de popoară
Te-au înălțat în glorie senină
O, dă-mi credința lor… cât de puțină
Nu cred nimic și asta mă doboară.
Nici în amor nu cred și nici în ură
Și sfântă nu-mi mai e nici o idee
Pierdui avântul ce-mi dădea tărie
A mele visuri toate se pierdură
	Ești prea mult ânger, prea puțin femeie
	De ce te stingi în gândul meu… Marie!

II.

Credeam ieri că steaua-ți e-un suflet de ânger
Ce tremură ’n ceruri, un cuget de aur
Ce-arunci a lui raze ’n o luncă de laur
Cu-al cântului dar
Și tu interpret’ a cereștilor plângeri
Credeam că ești chipul ce palida stelă
Desemnă pe-o frunte de undă rebelă
Pe valul amar
Dar astăzi poetul cu inima ’n ceruri
Răpit de-a ta voce în rai de misteruri
Și-aduce aminte că în cerul deschis
Văzut-a un geniu mânând reveria
    Pe-o arpă de aur c’un Ave Maria
    Și ’n Tine cunoaște sublimul său vis.

III.

Răsai asupra mea, lumină lină,
Ca ’n visul meu ceresc d’odinioară;
O, maică sfântă, pururea fecioară,
În noaptea gândurilor mele vină.
Speranța mea tu n’o lăsa să moară
Deși al meu e un noian de vină;
Privirea ta de milă caldă, plină,
Îndurătoare-asupra mea coboară.
Străin de toți, pierdut în suferința
Adâncă a nimicniciei mele,
Eu nu mai cred nimic și n’am tărie.
Dă-mi tinereța mea, redă-mi credința
        Și reapari din cerul tău de stele;
        Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!

IV.

Când sufletu-mi noaptea veghea în estaze,
Vedeam ca în vis pe-al meu ânger de pază
Încins cu o haină de umbre și raze
C’asupră-mi c’un zâmbet aripele-a ’ntins;
Dar cum te văzui într’o palidă haină
Copilă cuprinsă de dor și de taină,
Fugì acel ânger de ochiu-ți învins,
Ești demon copilă, că numai c’o zare
Din genele-ți lunge, din ochiul tău mare
Făcuși pe-al meu ânger cu spaimă să sboare,
El, veghea mea sfântă, amicul fidel?
Ori poate…! O ’nchide lungi genele tale
        Să pot recunoaște trăsurile-ți pale –
        Căci tu – *tu ești el*.

V.

De mult mă lupt cătând în vers măsura,
Ce plină e ca toamna mierea ’n faguri,
Ca s’o aștern frumos în lungi șiraguri,
Ce fără piedeci trec sunând cezura.
Ce aspru mișcă pânza de la steaguri,
Trezind în suflet patima și ura –
Dar iar cu dulce glas îți umple gura
Atunci când Amor timid trece praguri!
De l-am aflat la noi a spune n’o pot;
De poți s’auzi în el al undei șopot,
De e al lui cu drept acest preambul –
Aceste toate singur nu le judec…
    Dar versul cel mai plin, mai blând și pudic,
    Puternic iar – de-o vrea – e pururi iambul.

VI.

Răsună corn de aur și împle noaptea clară
Cu chipuri rătăcite din lumea cea solară
Cu mândre ’mpărătese ce au trăit în soare
Atâta de frumoase cât cin’ le vede – moare.
Veniți genii șăgalnici, ce tupilați sub foaie
Pisați picioarele albe a fetelor bălaie,
Și zimbrii zânei Dochii, în frunți cu stemă mare,
Și voi, cai albi ca spuma, cu coama de ninsoare –
Învie codru – duhuri cu suflet de mireasmă,
Sburați prin crenge negre, ca albe, dulci fantasme,
Pe diafane corpuri lungi pânzării ușoare
De brumă diamantină, ce scânteie în umbră
        În părul vost’ coroane, sandale moi, feeric
        Ating abia al nopții tăcutul întuneric.

VII.

Stau în cerdacul tău… Noaptea-i senină.
Deasupra-mi crengi de arbori se întind,
Crengi mari în flori de umbră mă cuprind
Și vântul mișcă arborii ’n grădină.
Dar prin fereastra ta eu stau privind
Cum tu te uiți cu ochii în lumină.
Ai obosit, cu mâna ta cea fină
În val de aur părul despletind.
L-ai aruncat pe umeri de ninsoare,
Desfaci visând pieptarul de la sân,
Încet te-ardici și sufli ’n lumânare…
Deasupră-mi stele tremură prin ramuri
        În întuneric ochii mei rămân,
        Ș’alături luna bate trist în geamuri.

VIII.

Nenorocit noroc de-a fi iubit
Iubind în veci să nu i-o poți tu spune
Singur să ’ntinzi tu brațele nebune
Să le ’ncleștezi pe pieptul ostenit
Totuși în ochi-i dulci să vezi minune
Să vezi cât ai putea fi fericit
Dac’ un moment pe ea ai fi găsit
Singură ’n casă și în toane bune
Nenorocit! Iubind să fii iubit
Și totuși nici o strângere de mână
Să-ți spuie da! Și câte ai dorit
Pe când în fața rece ochii reci
        Ascunde tot ce sânul ei păstrează
        Tăcere impuindu-ți chiar pe veci.

IX.

Când de-osteneală geana-abia se ține
A mele gânduri te ’nsoțesc ca sclavii
Și prins de setea unei dulci evlavii
Drumeț se face sufletul din mine
Și cum prin friguri aiuresc bolnavii
Pin întuneric te privesc pe tine
Și-a tale lacrimi de zâmbiri îs pline
Căci ca un ânger trist și blond – așa vii
Și mâna ’ntind să simt dac’ adevăru-i
Că tu te-arăți iubită dulce fată
Că eu te văd cum te văd ochi-oricărui
Tu arătare blândă luminată
    Tu nopții negre frumusețã-i dărui
    Răpindu-i minții mele odihna toată.

X.

Pe gânduri ziua, noaptea în veghere,
Astfel viața-mi tot în chinuri trece –
Va vrea natura oare să se plece
La ruga mea – să-mi dee ce i-oi cere?
Nimic nu-i cer decât mormântul rece,
Repaos lung la lunga mea durere –
Decât să port iubirea-mi în tăcere,
Mai bine ochiu-mi moartea să mi-l sece.
Căci lumea e locașul pătimirei:
Un chin e valu-i, iară gândul spuma,
Dureri ascunse farmecele firei.
O dată te-am văzut – o clipă numa –
        Și am simțit amarul omenirei…
        Ce-am folosit că-l știu și eu acuma?

XI.

Ușoare sunt viețele multòra.
Ei prind din sbor plăcerea trecătoare,
În orice timp au clipa lor cu soare
Și ’n orice zi le-apare aurora…
Dar spune, tu, copilă visătoare,
De-am fost și eu din rândul acelora,
De-mi ești și mie ce le ești altora,
De nu mi-ai fost o stea nemuritoare?
Trăiam pierdut în umbra amorțirii,
Deșarta-mi viață semăna cu spuma
Și orb eram la farmecele firii…
Deodată te văzui… o clipă numa
Simții adânc amarul omenirii…
Și iată că-l cunosc întreg acuma.

XII.

S’a stins viața falnicei Veneții,
N’auzi cântări, nu vezi lumini pe valuri;
Pe scări de marmură, prin vechi portaluri
Pătrunde luna, înălbind păreții.
Okeanos se plânge pe canaluri,
El numa ’n veci e ’n floarea tinereții,
Miresei dulci i-ar da suflarea vieții,
Isbește ’n ziduri vechi, sunând din valuri.
Ca ’n țintirim tăcere e ’n cetate.
Preot rămas din a vechimei zile
San Marc sinistru miezul nopții bate.
Cu glas adânc, cu graiul de Sibile,
        Rostește lin în clipe cadențate:
        „Nu ’nvie morții – e ’n zadar copile!“

XIII.

Oricâte stele ard în înălțime,
Oricâte unde-aruncă'n față-i marea,
Cu-a lor lumină și cu scânteiarea
Ce-or fi 'nsemnând, ce vor – nu știe nime.
Deci cum voiești tu poți urma cărarea.
Fii bun și mare, ori pătat de crime,
Același praf, aceeași adâncime,
Iar moștenirea ta și-a tot: uitarea.
Parcă mă văd murind… în umbra porții
Așteaptă cei ce vor să mă îngroape…
Aud cântări și văd lumini de torții.
O, umbră dulce, vino mai aproape –
    Să simt plutind deasupră-mi geniul morții
    Cu aripi negre, umede pleoape.

XIV.

Chiar somnul meu începe să te ’nvoace
Cuprins de focul unei dulci evlavii
Din neguri albe oare tu căta-vei
Asupra mea cu marii ochi, noroace!
A mele gânduri te ’mpresor ca sclavii
Și fără viață ei încep să joace…
Răsai din umbra somnului încoace
O, ânger trist… cu pasul rar… așa vii
Visez că mort eu sunt… În pragul porții
Așteaptă cei ce vor să mă îngroape,
Aud cântări și văd lumini de torții
O, vino! …mai aproape, mai aproape
        Să simt plutind alături geniul morții
        Cu umezi ochi sub grele, dulci pleoape.

XV.

Oricare altul chiar un geniu pară-și
Oricine lumii place, vrea să-i placă
Și cine nume vrea să nu mai tacă
Ci de la oameni a lui plată ceară-și
Dar muza mea cu lumea nu se ’mpacă
A mea gândire are un tovarăș
Și al meu suflet ieri și mâne iarăși
Cu dânsul numai viața va să-și facă.
După cununi și glorii altu-alerge
Ce lumea dă e vântului asemeni
Nu-mi pare rău din carte-i de mă șterge
O, dulce blând tovarăș, mult îmi semeni
    La tine dar gândirea ’n taină merge
    A noastre inimi de demult îs gemeni.

XVI.

Oricare cap îngust un geniu pară-și,
Cu versuri, goale de cuprins, să placă
Și, cum dorește, sgomot mare facă,
Cununi de lauri de la plebe ceară-și.
Ci muza mea cu sine se împacă.
Eu am un singur, dar iubit tovarăș,
Și lui închin a mele șiruri iarăși,
Cântarea mea, de glorie săracă.
Când dulci-i ochi pe linii or s’alerge,
Va cumpăni în iambi turnata limbă:
Ici va mai pune, dincolo va șterge.
Atuncea ea în lumea mea se plimbă,
    Cu-a gândurilor mele navă merge
    Și al ei suflet pe al meu și-l schimbă.

XVII.

Din munți bătrâni și din păduri mărețe
Se nasc isvoare, ropotind se plimbă,
Deprind pe rând oceanica lor limbă
Și sunt în codri pustnici cântărețe.
Spărgând prin stânce albia lor strâmbă,
Se legăn line și fac valuri crețe.
În drumul lor ia firea mii de fețe –
Aceleași sunt, deși mereu se schimbă.
Dar cu adâncul apei s’adâncește
În glasul lor a sunetului scară.
Devine tristă – rânduri-rânduri crește,
Pân’ ce urnindu-se în marea-amară
– Ca fluviu mândru, ce-ostenit mugește –
Al tinereței dulce glas demult uitară.

XVIII.

Născute-abia isvoare stau de sfadă
Deprind copile oceanica lor limbă
Și trec spărgându-și albia lor strâmbă
Prin lunci mulțime și prin stânci grămadă.
Din munte-aleargă și la șes se plimbă
Colo ’n cuibar de ape fug să cadă,
Colo cu șir de valuri fac paradă,
Aceleași sunt deși mereu se schimbă.
Cu adâncimea apei s’adâncește
Din glasul lor a sunetului scară
Devine tristă, rânduri-rânduri crește.
Pân’ ce urnindu-se în marea-amară
        Un fluviu mândru ce-ostenit mugește
        Trecutul glas cu totul și-l uitară.

XIX.

Adânca mare sub a lunei față,
Înseninată de-a ei blondă rază,
O lume ’ntreagă ’n fundul ei visează
Și stele poartă pe oglinda-i creață.
Dar mâni – ea falnică, cumplit turbează
Și mișcă lumea ei negru-măreață,
Pe-ale ei mii și mii de nalte brațe
Ducând pieire – țări înmormântează.
Azi un diluviu, mâne-o murmuire,
O armonie, care capăt n’are –
Astfel e-a ei întunecată fire.
Astfel e sufletu ’n antica mare.
        Ce-i pasă – ce simțiri o să ni ’nspire –
        Indiferentă, solitară – mare!

XX.

Cum oceànu ’ntărâtat turbatu-i!
Răcnind înalță brațele-i spumate,
De nori s’acață, ’n bolta lumei bate,
Până furtuna-l reîmpinge ’n patu-i.
Sălbatecul! ’Van fulgeri fricoșate
Apără cerul… El încredințatu-i
Că bolta cea albastră e palatu-i;
Cu-asalt s’o ia el vrea – ca pe-o cetate.
Rănit de fulgere, el se înmoaie
Și c’o poveste îl adoarme-o boare
Și ’n vis – un cer în fundu-i se îndoaie.
Tot ce-a dorit în visul lui el are:
        Tărie, stele, luna cea bălaie…
        Dormind murmură – murmurând tresare.

XXI.

De ce cu ochii ’ncremeniți sub bolte
De marmur – tu-l privești cu spaimă crudă?
Pândești ca leii, fruntea ta asudă
Și pumnu-ți vra mânia-i s’o dezvolte.
Secerătorul tău l-ai pus la trudă
Și snopi de viețe sunt a lui recolte;
Pentru-al lui cap ai înfruntat revolte
Și astăzi simți că strângi la piept pe-o Iudă.
Te ’nalță ’n cer invidia vulgară
Căci știi din lorzii junghiați a face
Lui Fabiano a măririi scară.
Tu ești regină și astfel îți place.
    Cine te vede, slab obraz de ceară,
    Știind furtuna vieții tale – tace.

XXII.

De câte ori, iubito, de noi mi-aduc aminte
Oceanul cel de ghiață mi-apare înainte:
Pe bolta alburie o stea nu se arată,
Departe doară luna cea galbenă – o pată;
Iar peste mii de sloiuri de valuri răpezite
O pasere plutește cu aripi ostenite,
Pe când a ei pereche nainte tot s’a dus
C’un pâlc întreg de păsări, pierzându-se ’n apus.
Aruncă pe-a ei urmă priviri suferitoare,
Nici rău nu-i pare-acum, nici bine nu… ea moare,
Visându-se ’ntr’o clipă cu anii înapoi.
Suntem tot mai departe deolaltă amândoi,
        Din ce în ce mai singur mă ’ntunec și îngheț,
        Când tu te pierzi în zarea eternei dimineți.

XXIII.

Părea c’aşteaptă s’o cuprind în braţă
Şi faţa mea cu mânile-i s’o iee,
Ca să mă pierd în ochi-i de femee,
Citind în ei întreaga mea viaţă.
Dar când s’o prind, ea n’a voit să stee
Ci într’o parte ’ntoarse dulcea-i faţă;
Pândind, cu ochii mă ’ntreba isteaţă:
Să-mi dea o gură, ori să nu-mi mai dee?
De-astfel de toane vecinic nu te saturi,
Oricât o rogi, ea tot se dă în laturi
Ş’abia la urmă parcă tot se ’ndură.
Împrotiviri duioase-a frumuseţii
    În lupte dulci disfac urâtul vieţii,
    Ce n’au amar, fiindcă au măsură.

XXIV.

Șoptește-mi, Clara, tainice cuvinte,
Abia ’nțelese, pline de ’nțeles
Înțelepciunea-mi toat’ o am cules
Din ochii mari, din gura ta fierbinte
Nu-mi sfărâma acel frumos eres
C’un ânger ești al cerurilor sfinte
Atât de blând ș’atâta de cuminte
Ca să m’adormi pe veci ai fost trimes
Tu nici nu știi c’a ta apropiere
În suflet dor și vis mi-a liniștit
Că moartea mea din gura ta aș cere
Să sorb în suflet glasul tău iubit –
    Căci curge lin ca lamura de miere
    Și-apoi să mor – odată fericit

XXV.

De ce mă ’ndrept ș’acum la tine iarăși?
Căci făr’ de tine n’am de spus nimică…
Și azi nu-mi pasă lumea ce-o să zică
De-acest poem, în contră-mi, spre ocară-și.
De grija ei un fir de păr nu-mi pică…
Să iee dar copiii mei în ghiară-și;
Părerea ta, iubit și blond tovarăș,
De ea mă bucur și de ea mi-e frică.
Amor și moarte sunt în dușmănie:
Amic acestei des am căutat-o,
Ci ’n drumul ei m’am dat, copilo, ție…
Viața mea din nou ai câștigat-o
    Și orice road’ a ei și armonie
    A ta-i cu drept: deci și pe-aceasta – iat-o!

XXVI.

Gândind la tine fruntea-acum mă doare.
Nu știu ce rost mai are-a mea viață
Când n’am avut o clipă de dulceață:
Amar etern și visuri pieritoare!
De ce în noapte glasul tău îngheață!
Vedea-vor ochii-mi înc’o dată oare
Frumosul trup, – femeie zâmbitoare! –
Ce mi-a fost dat să-l strâng o clipă ’n brață?
Tu, blond noroc al unui vis deșert,
Tu, visul blond unui noroc ce nu e,
De-i mai veni, să știi că nu te iert.
Căci dorul meu mustrări o să-ți tot spuie
    Și sărutându-te am să te cert
    Cu desmierdări cum n’am spus nimăruie.

XXVII.

Sătul de lucru caut noaptea patul,
Dar al meu suflet un drumeț se face
Și pe când trupul doarme ’ntins în pace,
Pe-a tale urme l-au împins păcatul.
E noapte neagră ’n ochi-mi, totul tace,
Dar mintea-mi vede – genele holbate;
Ca și un orb mă simt în întuneric
Și totuși înainte-mi zi se face.
E chipul tău, lumină necrezută
De frumuseți, de taină, curăție,
Ce nopții reci lucire-i împrumută.
Din causa ta, bălaia mea soție,
        Cât ziulica trupu-odihnă n’are,
        Iar noaptea sufletul în cale pleacă.

XXVIII.

În lumina albăstrie unei lampe atârnătoare
Stă în rochie de noapte o femeie ’ncântătoare
Și se uită în oglindă și zâmbind șoptește ’n taină
Iară Cupido vicleanul îi descinge a ei haină
— De pe umeri de zăpadă el să lunece o face
Părul luciu despletește și îl mângâie în pace
Și când ea se ’ntinde leneș jumătate acoperită
De-a lui ochi discret și dulce e dorită și privită
Și când genele-i se ’mpreun’, lângă ea se furișază
Capul lui bălai și tânăr între sâni-i îl așază
O sărută și în somnu-i ea îl strânge ’ncet la piept
Numai ochiul lui cel galiș de frumseța-i e deștept
        Ah un singur dar el are… el n’o spune nimănui
        Cine n’ar dori în lume ca să fie ’n locul lui?

XXIX.

Iubind în taină am păstrat tăcere,
Gândind că astfel o să-ți placă ție,
Căci în priviri citeam o vecinicie
De-ucigătoare visuri de plăcere.
Dar nu mai pot. A dorului tărie
Cuvinte dă duioaselor mistere,
Vreau să mă ’nec de dulcea ’nvăpăiere
A celui suflet, ce pe-al meu îl știe.
Nu vezi că gura-mi arsă e de sete
Și ’n ochii mei se vede ’n friguri chinu-mi,
Copila mea cu lungi și blonde plete?
Cu o suflare răcorești suspinu-mi,
    C’un zâmbet faci gândirea-mi să se ’mbete;
    Fă un sfârșit durerii – vin la sânu-mi.

XXX.

Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri
Și niciodată n’or să vie iară,
Căci nu mă ’ncântă azi cum mă mișcară
Povești și doine, ghicitori, eresuri
Ce fruntea-mi de copil o ’nseninară,
Abia ’nțelese, pline de ’nțelesuri.
Cu-a tale umbre azi în van mă ’mpresuri,
O cias al tainei, asfințit de sară!
Să smulg un sunet din trecutul vieții,
Să fac, o suflet, ca din nou să tremuri?
Cu mâna mea în van pe liră lunec:
Pierdut e totu ’n zarea tinereții
        Și mută-i gura dulce-a altor vremuri,
        Iar timpul crește ’n urma mea… mă ’ntunec!

XXXI.

Afară-i toamnă, frunză ’mprăștiată,
Iar vântul svârle ’n geamuri grele picuri;
Și tu citești scrisori din roase plicuri
Ci într’un ceas gândești la viața toată.
Pierzându-ți timpul tău cu dulci nimicuri,
N’ai vrea ca nime ’n ușa ta să bată;
Dar și mai bine-i, când afară-i sloată,
Să stai visând la foc, de somn să picuri.
Și eu astfel mă uit din jeț pe gânduri,
Visez la basmul vechi al zânei Dochii,
În juru-mi ceața crește rânduri-rânduri;
Deodat’ aud foșnirea unei rochii,
        Un moale pas abia atins de scânduri…
        Iar mâni subțiri și reci mi-acopăr ochii.

XXXII.

Sunt ani la mijloc și ’ncă mulți vor trece
Din ceasul sfânt în care ne ’ntâlnirăm,
Dar tot mereu gândesc cum ne iubirăm,
Minune cu ochi mari și mână rece.
O vino iar! Cuvinte dulci inspiră-mi,
Privirea ta asupra mea să plece,
Sub raza ei mă lasă a petrece
Și cânturi nouă smulge tu din liră-mi.
Tu nici nu știi a ta apropiere
Cum inima-mi de-adânc o liniștește,
Ca răsărirea stelei în tăcere;
Iar când te văd zâmbind copilărește
        Se stinge-atunci o viață de durere,
        Privirea-mi arde, sufletul îmi crește.

XXXIII.

Când însuși glasul gândurilor tace,
Mă ’ngână cântul unei dulci evlavii –
Atunci te chem; chemarea-mi asculta-vei?
Din neguri reci plutind te vei desface?
Puterea nopții blând însenina-vei
Cu ochii mari și purtători de pace?
Răsai din umbra vremilor încoace
Ca să te văd venind – ca ’n vis, așa vii!
Cobori încet… aproape, mai aproape,
Te pleacă iar zâmbind peste-a mea față,
A ta iubire c’un suspin arat’o,
Cu geana ta m’atinge pe pleoape
    Să simt fiorii strângerii în brațe,
    Pe veci pierduto, vecinic adorato!

Repere

Preambul: *CĂRȚILE: Poezie publicată în Cuget clar (Noul Sămănător), III, nr. 21, 1 decembrie 1938, p. 323, cu titlul EMINESCU CĂTRE SHAKESPEARE. Tipărită în volum în Perpessicius: Opere IV. Poezii, p. 239-240; Opere V. Poezii, p. 199. Se păstrează în manuscrisul 2262, 67; aparține epocii ieșene (1876).*

I: *Sonetul se păstrează în manuscrisul 2276, 81; aparține epocii bucureștene (cca 1879).*

II: *Tipărit în volum în Opere V. Poezii, p. 46; se păstrează în manuscrisul 2262, 52–52 v. (1869).*

III: *Publicat în Sămănătorul, I, nr. 19, 15 aprilie 1902, p. 289. Tipărit în volum în Poezii postume, 1902, p. 62; Opere IV. Poezii, p. 361; Opere V. Poezii, p. 371-372. Se păstrează în manuscrisul 2260, 202; aparține epocii bucureștene (1879).*

IV: *Publicat în Convorbiri literare, V, nr. 8, 15 iunie 1871, p. 136. Tipărit în volum în Poesii, Ediția I – Maiorescu, decembrie 1883, p. 103-104; Opere I. Poezii, p. 41, 311-315. Ms. 2259, cu titlul CÂND SUFLETU-MI NOAPTEA…*

V: *Tipărit în volum în Opere IV. Poezii, p. 356; Opere V. Poezii, p. 365-366. Se păstrează în manuscrisele 2268, 33 și 2259, 330. Sonet din epoca bucureșteană (1878).*

VI: *Tipărit în volum în Opere V. Poezii, p. 114. Se păstrează în manuscrisul 2285, 126 v (1871-1872).*

VII: *Publicat în Sămănătorul, I, nr. 18, 31 martie 1902, p. 272. Tipărit în volum în Poezii postume, 1902, p. 54; Opere IV. Poezii, p. 380; Opere V. Poezii, p. 406-407. Se păstrează în manuscrisul 2279, 45-44v; aparține epocii bucureștene (1879).*

VIII: *Tipărit în volum în Opere III. Poezii, p. 137; se păstrează în manuscrisul 2306, 11 (1875-1876). Versul 10 a fost întregit.*

IX: *Tipărit în volum în Opere II. Poezii, p. 125; se păstrează în manuscrisul 2281, 68 (cca 1875–1876).*

X: *Tipărit în volum în Poezii postume, 1902, p. 57; Opere IV. Poezii, p. 241; Opere V. Poezii, p. 199-201. Se păstrează în manuscrisele 2306, 8v, 9, 2262, 142 și 2283, 40, versiuni din epoca ieșeană (1875-1876). Textul din manuscrisul 2306, 8v, cu care se deschide presentarea versiunilor, este un irmos ce figurează în colectia lui Eminescu de literatură populară.*

XI: *Tipărit în volum în Poezii postume, 1905, p. 186-187; Opere IV. Poezii, p. 337; Opere V. Poezii, p. 327-328. Se păstrează în două manuscrise: 2261, 101v și 2279, 17; versiuni din epoca bucureșteană (1878).*

XII: *Tipărit în volum în Poesii, Ediția I – Maiorescu, decembrie 1883, p. 61-62, cu titlul SONET; Opere I. Poezii, p. 202; Opere III. Poezii, p. 146-163. Se păstrează în mai multe manuscrise: 2287, 2262 s.a. Inspirat de sonetul poetului italo-german Gaetano Cerri, este elaborat între 1871-1880.*

XIII: *Publicat în Convorbiri literare, XXIV, nr. 11, 1 februarie 1890, p. 913-914. Tipărit în volum de Maiorescu în Poesii, 1890, p. 319-320; Opere IV. Poezii, p. 338; Opere V. Poezii, p. 328-330. Se păstrează în manuscrisele 2282, 78, 2276, 82, 81v și 2261, 283, 25, versiuni din epoca bucureșteană (1878).*

XIV: *Tipărit în volum în Opere II. Poezii, p. 126. Se păstrează în manuscrisul 2289, 68, (cca 1876–1877).*

XV: *Tipărit în volum în Opere V. Poezii, p. 323. Se păstrează în manuscrisul 2306, 61, 62 în trei variante din epoca ieșeană (1877).*

XVI: *Tipărit în volum în Poezii postume, 1902, p. 55; Opere IV. Poezii, p.*

335; Opere V. Poezii, p. 325. Se păstrează în manuscrisul 2261, 140, varianta din epoca bucureșteană (1878).

XVII: *Publicat în Sămănătorul, I, nr. 12, 17 februarie 1902, p. 178-179, cu titlul DIN MUNȚI BĂTRÂNI. Tipărit în volum în Poezii postume, 1902, p. 61; Opere IV. Poezii, p. 247; Opere V. Poezii, p. 207-208; aparține epocii ieșene (1876).*

XVIII: *Tipărit în volumul V, Note și variante, 1959. Se păstrează în ms. 2262 193r.*

XIX: *Tipărit în volum în Poezii postume, 1902, p. 59; Opere IV. Poezii, p. 181; Opere V. Poezii, p. 157-158. Se păstrează în manuscrisele 2285, 136v și 2287, 59, în două versiuni; amândouă din 1873. Este al doilea sonet din grupul celor patru: I. CUM OCEANU; II. ADÂNCĂ MARE…; III. DEASUPRA MĂRII LUNA ’N NOURI JOACĂ și IV. MARIA TUDOR.*

XX: *Tipărit în volum în Poezii postume, 1902, p. 58; Opere IV. Poezii, p. 182; Opere V. Poezii, p. 158-159. Se păstrează în manuscrisul 2287, 58v-59 (1873).*

XXI: *Se păstrează în ms. 2262, 192.*

XXII: *Publicat în Convorbiri literare, XIII, nr. 6, 1 septembrie 1879, p. 241. Tipărit în volum în Poezii, 1883, p. 29-30; Opere I. Poesii, p. 114: Opere II. Poezii, p. 64-69. Mss. 2280, 2259, 2261, 2308, 60-61 (cu titlul Cântecul unui mort).*

XXIII: *Tipărit în volum în Poezii postume, 1905, p. 184; Opere IV. Poezii, p. 336; Opere V. Poezii, p. 325-327. Se păstrează în manuscrisele: 2278, 47, 50v-51, versiune din epoca ieșeană (1876) și 2278, 51-52, 2259, 324 și 2261, 137, versiuni din epoca bucureșteană (1878).*

XXIV: *Tipărit în volum în Opere II. Poezii, p. 121; se păstrează în manuscrisul 2278, 46; cca 1876.*

XXV: *Tipărit în volum în Poezii postume, 1905, p. 188-189; Opere IV.*

Poezii, p. 237; Opere V. Poezii, p. 194-198. Se păstrează în manuscrisele 2254, 187, 2262, 179 și 2283, 112v-112 (1876).

XXVI: *Publicat în Sămănătorul, I, nr. 24, 12 mai 1902, p. 376. Tipărit în volum în Poezii postume, 1905, p. 185; Opere IV. Poezii, p. 238; Opere V. Poezii, p. 198-199. Se păstrează în manuscrisele 2254, 138 și 2281, 73 (1876).*

XXVII: *După Sonetul XXVII, Shakespeare. Tipărit în volum în Poezii postume, 1905, p. 190; Opere IV. Poezii, p. 332; Opere V. Poezii, p. 320. Se păstrează în manuscrisul 2260, 272; text improvizat în epoca bucureșteană (1879).*

XXVIII: *Tipărit în volum în Opere II. Poezii, p. 57; se păstrează în manuscrisul 2268, 33 v (1876). Versurile 8, 10 și 12 au fost întregite.*

XXIX: *Tipărit în volum în Poesii, Ediția I – Maiorescu, decembrie 1883, p. 51-52, cu titlul SONET; Opere I. Poezii, p. 200; Opere III. Poezii, p. 136-140. Mss. 2288, 2261, 2306, 2281. Elaborat între 1875-1878.*

XXX: *Tipărit în volum în Poesii, Ediția I – Maiorescu, decembrie 1883, p. 59-60, cu titlul SONET, ; Opere I. Poezii, p. 201; Opere III. Poezii, p. 141-146. Sonetul se păstrează în șapte versiuni: mss. 2277, 2276, 2261, 2260 (1878-1879).*

XXXI-XXXIII: *Publicate în Convorbiri literare, XIII, nr. 7, 1 octombrie 1879, p. 280-281. Tipărite în volum în Poesii, Ediția I – Maiorescu, decembrie 1883, p. 53-54; Opere I. Poezii, p. 119; Opere II. Poezii, p. 112-118. Fac parte din ciclul de sonete (cca 1872-1879), aflat în mai multe mss. 2259, 2260, 2261 s.a.*